ΤΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΟΠΩς ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΣΤΟ «Η ΦΟΝΙΣΣΑ» ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΑΒΑΖΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΤΜΗΜΑ Α’ 1
ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2019-20
ΛΥΚΕΙΟ ΑΝΟΙΞΗΣ
ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΚΑ ΤΖΙΜΩΚΑ ΣΤΕΛΛΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΠΡΟΛΟΓΟΣ 3
- ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ 4
- ΠΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΟΝΙΣΣΑΣ 5
- ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΙΣ ΠΑΛΑΙΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ 6
- ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΠΟΥ ΕΝΙΣΧΥΟΥΝ ΤΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ 7
- ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ 8
- ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ: Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΧΑΔΟΥΛΑΣ «ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΔΙΚΑΙΩΣΥΝΗΣ» 9
- Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ 10
- ΦΟΝΙΣΣΑ, ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ 13
- ΠΟΙΗΜΑ: «ΦΟΝΙΣΣΑ» 14
- ΕΠΙΛΟΓΟΣ 22
- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 23
- ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ 24
- ΤΕΛΟΣ 25

ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Υπάρχουν πολλά κριτήρια για να επιλέξει κανείς να διαβάσει ένα βιβλίο ή έστω ένα απόσπασμά του. Με το ίδιο σκεπτικό, υπάρχουν πολλά κριτήρια για να επιλέξει κάποιος ένα κείμενο, να το αναλύσει και να κάνει μια εργασία πάνω σε αυτό. Έτσι κι εγώ αποφάσισα να ασχοληθώ με τη «Φόνισσα» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη και την επέλεξα ως θέμα ανάλυσης για την ατομική εργασία που έχω ετοιμάσει. Ένας από τους κυριότερους λόγους για τους οποίους επέλεξα αυτό το κείμενο είναι ο θαυμασμός που μου προκαλεί ο τρόπος με τον οποίο ο Παπαδιαμάντης περιγράφει την δραματική μεταστροφή ενός ανθρώπου από τον λογικό λογισμό και την ορθότητα της σκέψης και συμπεριφοράς, προς την ύστατη παραφροσύνη και την παράνοια. Μάλιστα με εντυπωσιάζει το γεγονός ότι ο Παπαδιαμάντης καταφέρνει με μεγάλη φυσικότητα και ακρίβεια να περιγράψει τον εκχυδαϊσμό της ανθρώπινης φύσης με την ύστατη αμαρτία, την αφαίρεση μιας ανθρώπινης ζωής.

Στην εργασία αυτή θα παρουσιαστούν ποικίλα θέματα ανάπτυξης. Αυτά είναι η περίληψη του κειμένου, ο χαρακτηρισμός του κυρίου προσώπου, δηλαδή της Χαδούλας, η καταγραφή των στερεότυπων απόψεων των παλαιότερων κοινωνιών και η επιβίωσή τους στις σύγχρονη εποχή και ο σχολιασμός ενός αποσπάσματος του κειμένου που άντλησε το ενδιαφέρον μου. Επιπλέον θα αναφερθούν ο βίος και το έργο του συγγραφέα και ένα προσωπικό μου ποίημα που αφορά την τραγικότητα των πράξεων της Φόνισσας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- Η Φραγκογιαννού είναι μια γυναίκα της οποίας η ζωή υπήρξε ιδιαίτερα δύσκολη. Ο πατέρας της ήταν φρόνιμος κι εργατικός, ενώ η μητέρα της ήταν μια από τις στρίγγλες της εποχής και ήξερε μάγια. Πάντρεψαν την κόρη τους με τον Γιάννη Φράγκο, άνθρωπο ανίκανο και άβουλο και της έδωσαν ασήμαντη προίκα με αποτέλεσμα η Χαδούλα να κλέψει ορισμένα από τα χρήματα των γονιών της για να συντηρήσει την οικογένειά της. Απέκτησε τρεις κόρες και τέσσερεις γιους και σε μια στιγμή απελπισίας, σκεπτόμενη πόσο κακό προξενούσαν το κορίτσια στις φτωχές οικογένειες, έπνιξε το εγγόνι που της είχε χαρίσει η μια της κόρη, το οποίο ήταν ένα φιλάσθενο κοριτσάκι. Κανείς δεν την υποψιάζεται, καθώς ο θάνατος του βρέφους θεωρήθηκε φυσικός και η Φραγκογιαννού φεύγει από το σπίτι της. Αργότερα φθάνει στον μπαχτσέ του Γιάννη του περιβολά και πηγαίνει να ζητήσει φαγητό. Όμως εκεί βρίσκει τις δυο κόρες του και αφού η άρρωστη γυναίκα του και ο Γιάννης ο περιβολάς δεν βρίσκονταν εκεί τις πετά μέσα στο πηγάδι να πνιγούν. Εκείνη τη στιγμή, όμως, βγαίνει έξω η περιβολού και η Φραγκογιαννού σπεύδει να τα βγάλει από το πηγάδι, βέβαιη πως είναι νεκρά και λέγοντας ότι ο Θεός την είχε στείλει να τα σώσει. Λίγες μέρες αργότερα ένα άλλο κορίτσι πνίγηκε σε ένα πηγάδι και η Φραγκογιαννού κατηγορήθηκε για τον φόνο διότι βρισκόταν κοντά σε αυτό. Οι χωροφύλακες φθάνουν έξω από το σπίτι της και αρχίζουν να την καταδιώκουν. Η Φραγκογιαννού κοιμάται σε σπηλιές ή σε στάνες βοσκών και παρόλο που την βασανίζουν οι τύψεις πνίγει το νεογέννητο κορίτσι του βοσκού Γιάννη Λυρίγκου, ενώ οι κόρες ενός άλλου βοσκού σώζονται χάρη στους χωροφύλακες που την βρίσκουν και συνεχίζουν να την καταδιώκουν. Η Φραγκογιαννού πιστεύει ότι αν εξομολογηθεί θα σωθεί και καταφεύγει στο ερμητήριο του Αϊ-Σώστη, ένα μικρό βραχονήσι το οποίο με την άμπωτη γινόταν χερσόνησος. Μετά από λίγο η γυναίκα έφθασε σε έναν απότομο βράχο κάτω από τον οποίο υπήρχε θάλασσα και προκειμένου να σωθεί τον διάβηκε, ενώ οι διώκτες της όχι, αντιλαμβανόμενοι ότι μια γυναίκα ήταν πιο θαρραλέα από αυτούς. Αργότερα κάθεται να ξαποστάσει στην Βρύση του Πουλιού και εύχεται να μπορούσε να πετάξει σαν τα πουλιά για να ξεφύγει από τις αμαρτίες της. Αφού αναπαύεται φθάνει στην ακτή του Αγίου Σώζοντος και περιμένει να τελειώσει η πλημμυρίδα για να μην βραχεί, αλλά η καθυστέρηση αυτή αποβαίνει μοιραία καθώς ήταν αρκετή για να την φθάσουν δυο νέοι χωροφύλακες. Φουριόζα τρέχει στην πλημμυρισμένη ακτή κι όταν ο ένας από τους διώκτες της πυροβολεί εκείνη τρομαγμένη πέφτει στα γόνατα και τελικά πνίγεται δέκα βήματα μακριά από τον Αϊ-Σώστη μεταξύ της θείας και της ανθρώπινης δικαιοσύνης.

ΠΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΟΝΙΣΣΑΣ

- Η Φραγκογιαννού, δηλαδή η Χαδούλα, είναι μια τραγική προσωπικότητα και όλη της τη ζωή υπήρξε αδικημένη και παραγκωνισμένη από την κοινωνία, αλλά και από τους ίδιους της τους γονείς, οι οποίοι την παραδίδουν με ελάχιστη προίκα στον Γιάννη Φράγκο, άνδρα ανίκανο και άβουλο, αναγκάζοντάς την να κλέψει κάποια χρήματα από αυτούς. Η Φραγκογιαννού, όπως και η μητέρα της, όντας απελπισμένη ήξερε και ασχολούνταν με μάγια, που δηλώνεται από το γεγονός ότι ήθελε να πουλήσει βότανα στην γυναίκα του Γιάννη του περιβολά και διότι ακόμη και η ίδια πίστευε στη χρήση τους (Τι δούλεψη να κάμη…είναι μεγάλη αμαρτία). Το γεγονός αυτό δείχνει έλλειψη παιδείας και γενικώς βασικών γνώσεων. Ζει μέσα στη φτώχεια και το τραγικό της παρελθόν την ωθεί να διαπράξει τον πρώτο της φόνο και να σκοτώσει το ίδιο της το εγγόνι, για να μην έχει την ίδια τύχη με την ίδια, εφόσον ήταν κι αυτό κορίτσι, καθώς και για να κάνει πιο εύκολο τον βίο των γονιών του. Στη ζωή της είναι ιδιαίτερα δυστυχής, εγωίστρια και χωρίς ευαισθησία. Μετά τον πρώτο της φόνο καταφεύγει στο ερημοκλήσι του χωριού της για να βρει συγχώρεση και να δικαιώσει τον εαυτό της. Παρόλα αυτά όμως βλέπει και καταλαβαίνει αυτό που θέλει εκείνη. Εξαιτίας των όσων έχει περάσει είναι εγκλωβισμένη στις σκέψεις της, στις τύψεις της και στον εγωισμό της, δεν μπορεί να συνομιλήσει με τον Θεό και προσπαθεί να Τον φέρει στα μέτρα της, μαζί με τον κόσμο (Η Φραγκογιαννού αναπολεί…την εγκληματική πράξη της). Έχει φτάσει στην αυτοδικία, είναι παρανοϊκή και σκοτώνει ένα μέρος του εαυτού της όταν δολοφονεί το εγγόνι της. Επιπλέον είναι καταπιεσμένη από όλα και όλους, το οποίο φαίνεται από το τραγικό παρελθόν της και από το γεγονός ότι ο ένας της γιος είναι δολοφόνος και βρίσκεται στη φυλακή, το οποίο την συνθλίβει. Επιπροσθέτως, είναι καλή υποκρίτρια, εφόσον πείθει τη γυναίκα του Γιάννη του περιβολά ότι προσπάθησε να σώσει τις κόρες της (Εξ εμφύτου ορμής…ανάποδα, ως έλεγε), γεγονός το οποίο δείχνει απερίγραπτο θράσος και περιφρόνηση προς την ανθρώπινη ζωή. Τέλος είναι φοβισμένη από ολόκληρη τη ζωή και εξαπατά για να καταφέρει να ζήσει, όπως όταν έκλεψε χρήματα από τους γονείς της και όταν πωλούσε βότανα για να βγάλει χρήματα.

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΙΣ ΠΑΛΑΙΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

- Σε παλαιότερες εποχές, οι γυναίκες δεν είχαν τα ίδια δικαιώματα και κοινωνική θέση με τους άνδρες, γεγονός το οποίο επηρέασε βαθιά τη Φραγκογιαννού, καθώς έρεπε να καταφέρει όσα δεν μπορούσε να κάνει ο άνδρας της ο οποίος ήταν ανίκανος να βοηθήσει την οικογένειά του. Οι γυναίκες θεωρούνταν αδύναμες, τόσο σωματικά όσο και ψυχικά και απαραίτητη προϋπόθεση για να παντρευτούν αποτελούσε η κατοχή προίκας. Ο θεσμός αυτός επέφερε σημαντική οικονομική επιβάρυνση στην οικογένεια και πολλές φορές δεν ήταν αρκετή για να καταφέρουν οι νέες κοπέλες να συγκροτήσουν το δικό τους σπιτικό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Φραγκογιαννού η οποία είχε αναγκαστεί να κλέψει χρήματα από την οικογένειά της διότι δεν της είχαν παραχωρήσει αρκετή προίκα για να συντηρήσει την νέα της οικογένεια. Μάλιστα το γεγονός αυτό φαίνεται να την επηρέασε βαθιά, καθώς τα δεινά που είχε περάσει εξαιτίας της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού την ώθησαν να διαπράξει τον πρώτο της φόνο, για να μην έχει την ίδια μοίρα με εκείνη το εγγόνι της. Συγκεκριμένα λίγο πριν από τον θάνατό της αναφωνεί «Ω, να το προικιό μου». Επιπροσθέτως, στις παραδοσιακές κοινωνίες, εξαιτίας της οικονομικής επιβάρυνσης που προκαλούσε η ύπαρξη των παιδιών, ιδίως των κοριτσιών, στην οικογένεια πολλοί άνθρωποι επιθυμούσαν να σταματήσουν να κάνουν παιδιά ή να αποκτούν μόνο αγόρια, γεγονός το οποίο βάζει τη Φραγκογιαννού σε σκέψεις ώστε να πωλήσει στερφοβότανο ή παλικαροβότανο στη γυναίκα του Γιάννη του περιβολά, η οποία είχε ήδη δυο κόρες (Τι δούλεψη να κάμει…είναι μεγάλη αμαρτία). Επιπλέον σύνηθες εκείνη την εποχή ήταν η γυναίκα μετά τον γάμο να χάνει το όνομά της και να αποκτά ένα προσωνύμιο με βάση το όνομα του ανδρός της. Έτσι και η Χαδούλα, μετά από τον γάμο της με τον Γιάννη Φράγκο, ονομάστηκε Φραγκογιαννού, γεγονός το οποίο ενίσχυε την καταπίεση που ένιωθε από την κοινωνία οδηγούμενη, με αυτό τον τρόπο, στην τρέλα και την παράνοια. Πάραυτα, η κακοδαιμονία αυτή που επικρατούσε για τις γυναίκες δεν ίσχυε και για τους άνδρες. Αυτοί θεωρούνταν δυνατοί, θαρραλέοι και πιο ισχυροί από τις γυναίκες, ακόμα κι αν αυτές οι τιμητικές διακρίσεις δεν τους άξιζαν και δεν αποτελούσαν στοιχείο του χαρακτήρα τους. Αυτό συνέβη στην περίπτωση του Γιάννη Φράγκου, ο οποίος χαρακτηρίζεται ως ανίκανος και άβουλος, καθώς και στην περίπτωση των δυο χωροφυλάκων οι οποίοι δεν είχαν το θάρρος να διασχίσουν το επικίνδυνο πέρασμα ούτως ώστε να συλλάβουν την Χαδούλα. Βέβαια οι δυο τελευταίοι αντιτίθενται στα στερεότυπα της εποχής εκείνης δηλώνοντας ότι πολλές φορές οι γυναίκες είναι πιο γενναίες από τους άνδρες και δίνουν το καλό παράδειγμα (Δεν ξέρεις…πολύ κουράγιο). Τέλος, οι άνδρες ήταν υπεύθυνοι για την λήψη σημαντικών αποφάσεων, η γνώμη και η θέση τους απέναντι στην κοινωνία ήταν πολύ σημαντικές και ορισμένοι εργάζονταν σκληρά για να παρέχουν στην οικογένειά τους ικανοποιητικό εισόδημα, όπως ο Γιάννης ο περιβολάς, γεγονός το οποίο ίσως να ώθησε τη Χαδούλα να θέλει να γυρέψει φαγητό από αυτόν (Αφού είχε γεμίσει…τι θα χάσω).

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΠΟΥ ΕΝΙΣΧΥΟΥΝ ΤΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

- Υπάρχουν πολλά στερεότυπα τα οποία χαρακτηρίζουν τις παραδοσιακές κοινωνίες, τα οποία, όμως, υποδαυλίζονται από διάφορα ήθη και έθιμα που επικρατούν. Αρχικά, ένα από αυτά τα έθιμα είναι η προίκα, ο θεσμός της οποίας για πολλά χρόνια στοίχειωνε την ευτυχία των γυναικών της τότε εποχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Χαδούλας στην οποία οι γονείς της είχαν δώσει ελάχιστη προίκα και είχε αναγκαστεί να κλέψει ορισμένα από τα χρήματά τους για να ζήσει με τον άνδρα της. Άλλα ήθη και έθιμα που ενίσχυαν τα στερεότυπα της εποχής ήταν το προξενιό με το οποίο επίσης πολλές φορές εξασφαλιζόταν η δυστυχία μιας γυναίκας, όπως στην περίπτωση της Χαδούλας που οι γονείς της την πάντρεψαν με τον Γιάννη Φράγκο, άνθρωπο ανίκανο και άβουλο, καταδικάζοντάς την με αυτό τον τρόπο στην φτώχεια και την θλίψη. Τέλος, το γεγονός ότι όλες οι γυναίκες έπρεπε να παντρευτούν ούτως ώστε να αποκατασταθούν, ενίσχυε τις αρνητικές στερεότυπες απόψεις της εποχής και καθιστούσε απαραίτητο τον θεσμό της προίκας και του προξενιού και με αυτό τον τρόπο η ζωή των ανθρώπων υποδουλωνόταν σε έναν φαύλο κύκλο χωρίς σταματημό με αρχή και τέλος την καταπίεση της τότε κοινωνίας.

ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

- Στις παλαιότερες κοινωνίες επικρατούσαν πολλές στερεοτυπικές αντιλήψεις οι οποίες καταπίεζαν τους ανθρώπους εκείνης της εποχής σε μεγάλο βαθμό. Οι γυναίκες δεν είχαν τα ίδια δικαιώματα και την ίδια κοινωνική θέση με τους άνδρες και επικρατούσε μια κακοδαιμονία γύρω από αυτές. Οι γυναίκες θεωρούνταν κατώτερες, αδύναμες και χρειάζονταν προίκα για να παντρευτούν, η οποία αποτελούσε μεγάλη οικονομική επιβάρυνση για την οικογένεια, όπως στην περίπτωση της Φραγκογιαννούς η οποία είχε αναγκαστεί να κλέψει χρήματα από τους γονείς της διότι της είχαν δώσει ελάχιστη προίκα. Επιπροσθέτως, εξαιτίας της οικονομικής επιβάρυνσης που προκαλούσαν τα παιδιά και ιδίως τα κορίτσια στις οικογένειες, πολλοί άνθρωποι επιθυμούσαν να σταματήσουν να κάνουν παιδιά ή να έχουν μόνο αγόρια, εξ ου και η σκέψη της Φραγκογιαννούς να πουλήσει στερφοβότανο ή παλικαροβότανο στην γυναίκα του περιβολά, η οποία είχε ήδη δυο κόρες, ώστε να της δώσουν φαγητό. Επιπλέον, σύνηθες ήταν οι γυναίκες μετά τον γάμο να χάνουν το δικό τους όνομα και να αποκτούν ένα προσωνύμιο με βάση το όνομα του ανδρός τους, όπως η Χαδούλα που ονομάστηκε Φραγκογιαννού μετά τον γάμο της με τον Γιάννη Φράγκο. Αντιθέτως, οι άνδρες εκτιμούνταν πολύ περισσότερο από την κοινωνία και θεωρούνταν δυνατοί, θαρραλέοι και ήταν υπεύθυνοι για την λήψη των σημαντικών αποφάσεων στην οικογένεια, ακόμη κι αν αυτοί οι τιμητικοί τίτλοι δεν τους άξιζαν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο άνδρας της Φόνισσας ο Γιάννης Φράγκος ο οποίος ήταν άνδρας άβουλος και ανίκανος και οι δυο χωροφύλακες οι οποίοι δεν πέρασαν το επικίνδυνο πέρασμα για να συλλάβουν την Φόνισσα αποδεικνύοντας ότι πολλές φορές οι γυναίκες είναι πιο θαρραλέες από τους άνδρες και δίνουν το καλό παράδειγμα.
  Στις σύγχρονες κοινωνίες πολλά από αυτά τα στερεότυπα έχουν εξαλειφθεί, όμως ορισμένα παραμένουν ζωντανά μέχρι και σήμερα. Για παράδειγμα, παρά την ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, ορισμένοι άνθρωποι πιστεύουν ότι οι άνδρες είναι πιο ισχυροί ή πιο έξυπνοι από τις γυναίκες και ότι προέχει η δική τους μόρφωση κι όχι των γυναικών. Συγκεκριμένα πριν από μερικά χρόνια σε ένα χωριό της Λακωνίας ένας πατέρας προτίμησε να παραχωρήσει χρήματα στους γιους του, για να εισαχθούν στο Πανεπιστήμιο, παρά στις κόρες του θεωρώντας ότι αν δεν μορφώνονταν τα κορίτσια της οικογένειας δεν θα υπήρχε μεγάλο πρόβλημα, καθώς οι γυναίκες προορίζονταν να ασχοληθούν με τις δουλειές του σπιτιού. Επιπροσθέτως, ορισμένες φορές οι γυναίκες παραγκωνίζονται από την κοινωνία και δεν λαμβάνουν τόσο ικανοποιητικό μισθό όσο οι άνδρες, διότι θεωρούνται κατώτερες και με λιγότερες δυνατότητες από αυτούς. Συγκεκριμένα πριν από λίγα χρόνια σε μια περιοχή της Αθήνας μια γυναίκα ήταν έγκυος και δούλευε ως νοσοκόμα σε μια ιδιωτική κλινική και οι εργοδότες της αρνούνταν να της δώσουν την άδεια που δικαιούνταν πριν γεννήσει και δεν της έδιναν ικανοποιητικό μισθό ούτως ώστε να μπορέσει να ζήσει μαζί με το παιδί της. Τέλος, τη σήμερον ημέρα οι περισσότερες γυναίκες διατηρούν το όνομά τους μετά τον γάμο, όμως το σύνηθες για τα παιδιά είναι να παίρνουν το επίθετο του πατέρα τους κι όχι της μητέρας, γεγονός που ορισμένες φορές υποβιβάζει την γυναίκα. Άλλες προκαταλήψεις που αφορούν την προίκα των γυναικών και την προτίμηση των γονέων για τα αρσενικά παιδιά έχουν εξαλειφθεί.

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ: Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΧΑΔΟΥΛΑΣ «ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΔΙΚΑΙΩΣΥΝΗΣ»

- Η Φραγκογιαννού μετά τα εγκλήματά της και καθώς την κυνηγάνε οι χωροφύλακες, τρέχει στον Αϊ-Σώστη όπου περιμένει να σωθεί από τους ανθρώπους, αλλά και από τις αμαρτίες της. Εν τέλει όμως, ενώ απείχε μόνο δέκα βήματα από το εκκλησάκι, πέφτει στα γόνατα για να προστατευτεί από τους πυροβολισμούς του ενός χωροφύλακα με τελικό αποτέλεσμα να πνιγεί και να πεθάνει «μεταξύ της θείας και της ανθρώπινης δικαιοσύνης». Με την φράση αυτή ο συγγραφέας εννοεί πως η Φραγκογιαννού απεβίωσε μεταξύ των ανθρώπων που βρίσκονταν πίσω της και της εκκλησίας που βρισκόταν μπροστά της για να τιμωρηθεί για αυτά που έκανε. Η Φόνισσα ήθελε να μην την πιάσουν οι άνθρωποι για τα κρίματά της και να συνεχίσει τη ζωή της, αλλά ήθελε ταυτόχρονα να την συγχωρήσει και ο Θεός. Ήθελε να καταφύγει στο εκκλησάκι για να σωθεί από την ίδια της την παράνοια και τον εαυτό της και γιατί ίσως βαθιά μέσα της να γνώριζε ότι της άξιζε αυτό που πάθαινε. Ήθελε να εξιλεωθεί και να μετανοήσει, το οποίο συμβολίζει τη θεία δικαιοσύνη, όμως προτού φτάσει στο εκκλησάκι του Αϊ-Σώστη πεθαίνει, γεγονός το οποίο παραπέμπει στην σκληρή δικαιοσύνη των ανθρώπων η οποία έρχεται σε αντίθεση με την αγάπη και την ευσπλαχνία του Θεού. Δηλαδή, η τραγική φιγούρα της Φραγκογιανούς, σύμφωνα με τον συγγραφέα δεν αρκούσε απλά να μετανοήσει, αλλά έπρεπε να τιμωρηθεί σκληρά για τα εγκλήματα που είχε διαπράξει το οποίο απαιτούσε τον θάνατο της ίδιας για να δικαιωθούν τα μικρά κορίτσια τα οποία είχε δολοφονήσει, καθώς και οι γονείς τους οι οποίοι υπέφεραν εξαιτίας της.

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

- Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης γεννήθηκε στη Σκιάθο στις 4 Μαρτίου 1851. Ήταν ένα από τα εννέα παιδιά του δάσκαλου και ιερέα Αδαμάντιου Εμμανουήλ (1817-1897) και της Γκιουλώς Μοραΐτη (1822-1896). Ο νεαρός Αλέξανδρος μεγάλωσε μέσα σ' ένα κλίμα γεμάτο ευλάβεια και θρησκευτικότητα. Έμαθε τα πρώτα γράμματα στην πατρίδα του και στη Σκόπελο φοίτησε στο γυμνάσιο της Χαλκίδας και ολοκλήρωσε τις γυμνασιακές του σπουδές στην Αθήνα (Βαρβάκειο) με πάρα πολλές στερήσεις. Το 1874 γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, αλλά δεν πήρε το δίπλωμά του.

- Φύση ασκητική ο Παπαδιαμάντης, στα είκοσί του πήγε στο Άγιο Όρος μαζί με τον εξάδελφό του, επίσης διηγηματογράφο, Αλέξανδρο Μωραϊτίδη, για να προσκυνήσει, όπως έλεγε ο ίδιος. Πάντως, δεν έμεινε πολύ εκεί. Γύρισε στην Αθήνα και όλη του η ζωή κύλησε λιτά και ασκητικά ανάμεσα στη βιοπάλη, τη συγγραφή και την εκκλησία. Επί χρόνια ήταν ο τακτικός ψάλτης στο εκκλησάκι του Αγίου Ελισσαίου στο Μοναστηράκι και από τα μικρά του χρόνια ως το θάνατό του η πιο αγαπημένη του ενασχόληση ήταν η μελέτη εκκλησιαστικών βιβλίων.

- Ο Παπαδιαμάντης πολύ νέος άρχισε να συνεργάζεται με εφημερίδες και περιοδικά. Δημοσίευε ιδίως μεταφράσεις λογοτεχνικών έργων από τα αγγλικά και γαλλικά, γλώσσες που τις έμαθε μόνος του. Παράλληλα, άρχισε και το καθαυτό λογοτεχνικό του έργο. Τα πρώτα χρόνια καταγίνεται με ιστορικά μυθιστορήματα: «Μετανάστις (1880), «Οι Έμποροι των Εθνών» (1883), «Η Γυφτοπούλα» (1884). Γράφει και μερικά ποιήματα: «Στην Παναγίτσα στο Πυργί», «Προς την μητέρα μου» (1880), «Δέησις» (1881), «Έκπτωτος ψυχή» (1881), «Η κοιμισμένη βασιλοπούλα» (1891), «Το ωραίον φάσμα» (1895), «Εις τους αδελφούς Γιαννάκην και Κώστα Γ. Ραφτάκη» (1902), «Νύχτα βασάνου» (1903), «Επωδή παπά στη χολέρα» (1879), «Επωδή γιατρού στη χολέρα» (1879), «Το τραγούδι της Κατίνας» (1892), «Εις ιππεύουσαν Παναγυριώτισσαν» (1907), «Έρωτες στα κοπριά» (1907), «Στην Παναγία τη Σαλονικιά» (1908).

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

- Το πλούσιο διηγηματικό του έργο, με θέματα και τύπους από τις λαϊκές συνοικίες της Αθήνας ή την απλοϊκή ζωή της κοινωνίας της Σκιάθου, τον παρουσιάζει συγγραφέα του ήθους, που λέγεται ηθογραφία. Αλλά η ηθογραφία του είναι μόνο ο σκηνικός διάκοσμος, όπου κινούνται τα πρόσωπα και ξετυλίγονται τα γεγονότα. Ο Παπαδιαμάντης δεν αντιγράφει ήθη και έθιμα. Βλέπει τη λαϊκή ψυχή, ζει τις εκδηλώσεις και τα αποτυπώνει στο έργο του, ένα έργο τελείως προσωπικό και ιδιότυπο ως προς την εκλογή των θεμάτων, την έμπνευση και τη γλώσσα.

- Γρήγορα, όμως, βρήκε τον αληθινό του δρόμο και στράφηκε προς το διήγημα. Ο «Χρήστος Μηλιόνης» (1885), εμπνευσμένος από ένα δημοτικό τραγούδι, είναι η απαρχή της στροφής αυτής. Από το 1885 καταγίνεται αποκλειστικά μ’ αυτό το είδος. Γράφει μικρά και μεγάλα διηγήματα (νουβέλες): «Η Χολεριασμένη (1901), «Ο Πεντάρφανος» (1905), «Ο Νεκρός ταξιδιώτης (1910), «Η Φόνισσα» (1903), «Οι Μάγισσες (1900), «Η Νοσταλγός» (1894), τα «Χριστουγεννιάτικα διηγήματα», τα « Πρωτοχρονιάτικα διηγήματα» και τα «Πασχαλινά διηγήματα».

- Ο Παπαδιαμάντης αγάπησε την απλοϊκή ζωή, τη νοσταλγούσε και την ονειροπολούσε συνεχώς και είχε το μεγάλο χάρισμα να μεταμορφώνει τα ονειροπολήματά του σε εκλεκτά διηγήματα. Ασφαλώς σε τέτοιες ώρες νοσταλγίας και ονειροπόλησης έπλασε τα «Ρόδινα Ακρογιάλια» (1908), «Ολόγυρα, στη λίμνη» (1892), «Το Αστεράκι» (1909), «Το μοιρολόγι της φώκιας»(1908) κ.ά. Τέτοιες ώρες, επίσης, καθώς έσκυβε πάνω από τον ανθρώπινο πόνο, έγραψε τη «Μαυρομαντηλού» (1891), τη «Σταχομαζώχτρα» (1889), το «Σπιτάκι στο λιβάδι» (1896), την «Υπηρέτρα» (1888) ή το μικρό αριστούργημα «Στο Χριστό στο κάστρο» (1892).

- Στο προσωπικό ύφος του Παπαδιαμάντη ανήκουν ακόμα η έντονη λατρεία της φύσης, η θρησκευτική ευλάβεια και η βυζαντινή μελωδία, που είναι διάχυτη στο έργο του. Άλλωστε, το λέει και ο ίδιος: «Όσον ζω και αναπνέω και σωφρονώ, δεν θα παύσω να υμνώ μετά λατρείας τον Χριστόν μου, να περιγράφω μετ’ έρωτος την φύσιν και να ζωγραφώ μετά στοργής τα γνήσια ελληνικά ήθη».

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

- Ιδιόμορφη είναι και η γλώσσα του Παπαδιαμάντη, επηρεασμένη από τα εκκλησιαστικά βιβλία. Αυτό, όμως, δεν εμποδίζει ούτε τη σαφήνεια και κατανόηση, ούτε τις φυσικές του περιγραφές. Γενικά, ο Παπαδιαμάντης χάρισε σελίδες αριστοτεχνικές στη νεοελληνική λογοτεχνία και θεωρείται ως ένας από τους κορυφαίους διηγηματογράφους μας. Ο νομπελίστας ποιητής Γιώργος Σεφέρης στο δοκίμιό του για τον Μακρυγιάννη έγραψε: «Ο Μακρυγιάννης είναι ο πιο σημαντικός πεζογράφος της νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας, αν όχι ο πιο μεγάλος, γιατί έχομε τον Παπαδιαμάντη».Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης έζησε τον περισσότερο χρόνο του στην Αθήνα και όταν κατάλαβε το τέλος του, αναζήτησε την αγαπημένη του Σκιάθο, όπου και πέθανε από πνευμονία τα ξημερώματα της 3ης Ιανουαρίου 1911, σε ηλικία εξήντα ετών.

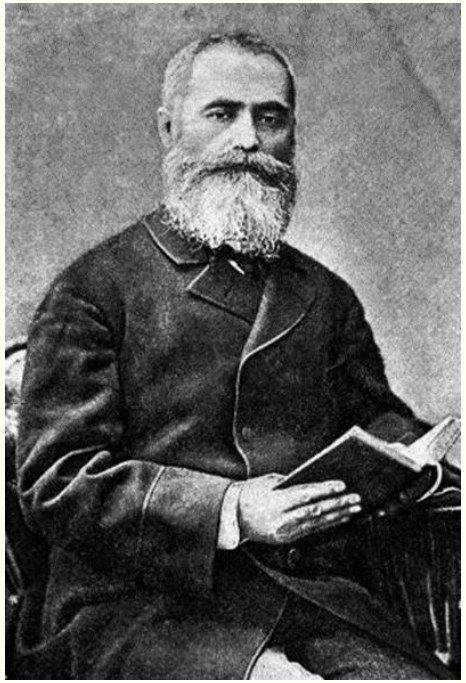

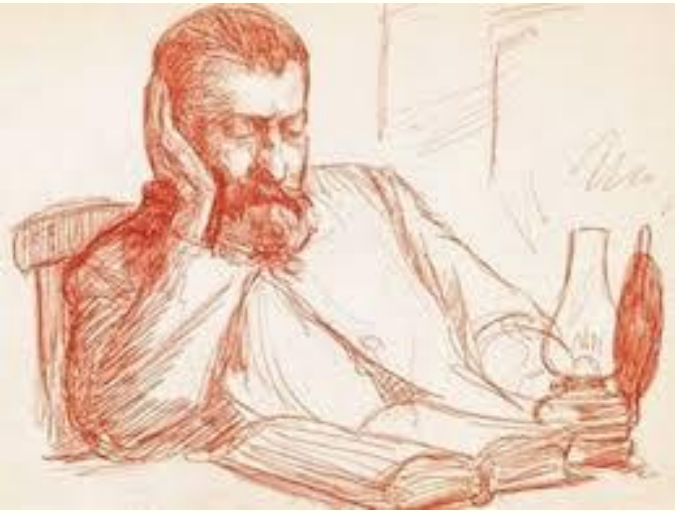

ΦΟΝΙΣΣΑ, ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Η Φόνισσα είναι η δεύτερη νουβέλα του Παπαδιαμάντη, αποτελείται από 17 κεφάλαια, είναι γραμμένο στην καθαρεύουσα και θεωρείται, από τους περισσότερους, το αριστούργημά του. Είναι ένα εκτενές διήγημα (νουβέλα) και δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά σε συνέχειες, στο περιοδικό Παναθήναια (έντεκα συνεχόμενα τεύχη από τις 15 Ιανουαρίου 1903 έως τις 15 Ιουνίου του ίδιου έτους), με υπότιτλο: «Κοινωνικόν μυθιστόρημα». Κεντρικό πρόσωπο είναι η Χαδούλα ή Φραγκογιαννού, που τη ζωή της παρουσιάζει ο συγγραφέας στα πρώτα κεφάλαια. Η Φραγκογιαννού κυριαρχείται από την εγκληματική ιδέα της βρεφοκτονίας και διαπράττει μια σειρά από φόνους μικρών κοριτσιών. Κατά το νεοελληνιστή Λίνο Πολίτη «Η Φόνισσα είναι ένα δυνατό έργο ψυχογραφικό· η γυναίκα αυτή με την αβυσσαλέα ψυχολογία, που τοποθετείται έξω από την ανθρώπινη κοινωνία, είναι ένα πρόσωπο αινιγματικό και ολότελα ξένο από τους αφελείς (πονηρούς πολλές φορές, αλλά καλόκαρδους πάντα) νησιώτες που γεμίζουν τα άλλα του διηγήματα. Η ψυχολογική περιγραφή δίνεται με τελείως διαφορετική αδρότητα...». Άλλοι μελετητές βρίσκουν στη Φόνισσα απηχήσεις από το μυθιστόρημα του Ντοστογιέφσκι «Έγκλημα και Τιμωρία». Ανήκει στα έργα της προχωρημένης ωριμότητάς του, της ρεαλιστικής περιόδου, και κλείνει μέσα του τα πιο γόνιμα στοιχεία της τέχνης του. Είναι βγαλμένο από τα βάθη της ψυχής του συγγραφέα, από την τραγωδία του σπιτιού του, από τη μιζέρια του νησιού του, από τη μεγάλη δυστυχία των φτωχών ανθρώπων του λαού.

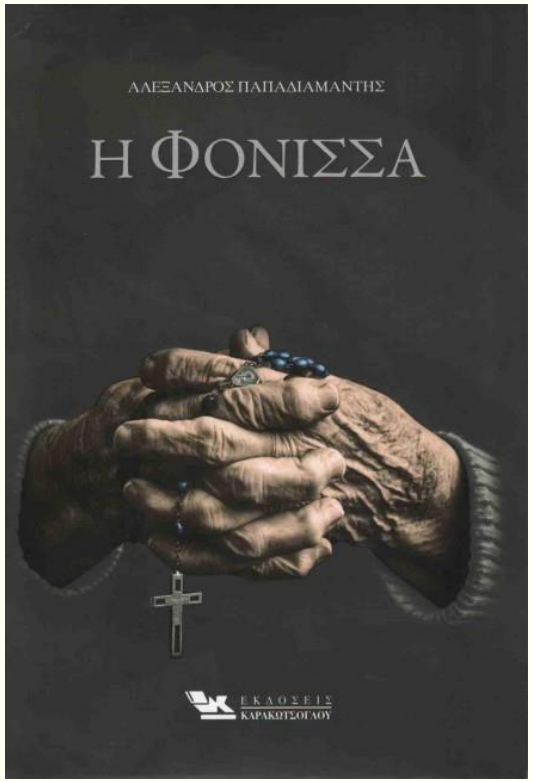

ΠΟΙΗΜΑ: «ΦΟΝΙΣΣΑ»

Αν της νιώτης σου τα χρόνια
ποτέ δίκαια δε σου φερθήκαν
Κι αν ποτέ μετέπειτα
αγαλίαση δεν σου ‘φεξε να βρεις,
Τα λόγια τούτα άκου τα καλά,
Μη τυχόν περάσεις τα ίδια τα δεινά

Την Φραγκογιαννού, αλλιώς Χαδούλα,
Του Γιάννη Φράγκου τη γυναίκα,
Την εδώσανε με ολίγη προίκα
Και μ’ αγκάθινο στεφάνι.

ΠΟΙΗΜΑ: «ΦΟΝΙΣΣΑ»

Οι μήνες περάσαν,

τα χρόνια την εκαβαληκέψαν,

θυμός κι οργή συσσωρευτήκαν

και της αμαρτίας τ’ αγκάθι την εβρήκε.

Τρεις γιους και τρεις κόρες έκαμε

κι άλλον έναν κατάδικο φυλακισμένο,

της Δελχαρώς όμως το παιδί

το ηύρε θάνατος τραγικός,

που να ήταν και προμελετημένος.

ΠΟΙΗΜΑ: «ΦΟΝΙΣΣΑ»

Του Φράγκου η γυναίκα,

το ’πνιξε μες την τρέλα της

μην βρει κι εκείνο τύχη ζοφερή,

ίδια με της Φόνισσας της τρομερής.

Ο δράστης ποτέ δε βρέθηκε,

το κορίτσι ήταν ήδη ασθενικό

και του Φράγκου η γυναίκα

εξαφανίστηκε σ’ ένα λεπτό.

ΠΟΙΗΜΑ: «ΦΟΝΙΣΣΑ»

Απ’ το σπίτι έφυγε,
να δουλέψει στον μπαχτσέ του Γιάννη,
μα εκεί της άρρωστης γυναικός του
τις θυγατέρες βρήκε.

Τις πετά μες το πηγάδι,
να πνιγούνε αντάμα
κι όταν βγαίνει έξω η περιβολλού
τα βγάζει και τα δυο με φούρια
σίγουρη πως είναι θανατωμένα.

ΠΟΙΗΜΑ: «ΦΟΝΙΣΣΑ»

Οι μέρες περάσαν,

ένα ατύχημα συνέβη.

Ένα κοριτσάκι πνίγηκε

κι αυτό μέσα σε πηγάδι.

Τη Φραγκογιαννού κατηγορήσαν,

άδικα και λανθασμένα,

στον Αϊ-Σώστη αυτή τρέχει

μήπως και ξεφύγει.

ΠΟΙΗΜΑ: «ΦΟΝΙΣΣΑ»

Την κυνηγούν στρατιώτες,

χωροφύλακες θα ήταν,

διαβαίνει πέρασμα τρομακτικό

και καθυστερεί ν’ ανασάνει σε μια βρύση.

Η στιγμή αυτή

μοιραία θ΄ αποβεί

θα πυροβολήσει ένας χωροφύλαξ

και στα γόνατα αυτή θα πέσει να συναντήσει το χαμό της.

ΠΟΙΗΜΑ: «ΦΟΝΙΣΣΑ»

Το κύμα τη σκεπάζει

βουλιάζει μες την άμμο

κι έτσι ο θάνατος την ηύρε

δέκα βήματα απ’ τον Αϊ-Σώστη.

Τις αμαρτίες της θε να πάρει

η δικαιοσύνη απ’ τα θεία,

τη ζωή της θε να την επάρει

η μαύρη δικαιοσύνη των ανθρώπων

ΠΟΙΗΜΑ: «ΦΟΝΙΣΣΑ»

Τα λόγια τούτα άκου τα καλά

μη τυχόν περάσεις τα ίδια τα δεινά.

Σαν του Φράγκου τη γυναίκα μην εγίνεις

και του χάρου η μαύρη δίνη έρθει και σε πάρει.

Υπογράφει: Αβάζου Αγγελική

Στροφές: 15

Ημερομηνία γραφής: 04/12/2019

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

- Η Φόνισσα είναι μια τραγική προσωπικότητα με πολύ σκληρό παρελθόν και συγκλονιστική ιστορία. Η πορεία της από την επίγνωση του σωστού και του λάθους, καθώς και από την ικανότητα να ξεχωρίζει την αμαρτία από την καλή πράξη, μέχρι την απόλυτη παράνοια και το μεγαλύτερο ανθρώπινο και θείο αδίκημα, τον φόνο, είναι εντυπωσιακή και διαφωτιστική για την ανθρώπινη φύση και τα εγκλήματα τα οποία μπορεί να διαπράξει ένας αδικημένος και παραγκωνισμένος άνθρωπος. Ο Παπαδιαμάντης με το έργο του αυτό προσπαθεί να καταγγείλει την πίεση που βίωναν οι άνθρωποι εκείνης της εποχής και υπό την επίδραση της οποίας ο καθένας αντιδρά με διαφορετικό τρόπο, ανάλογα με τον χαρακτήρα του και την πλευρά, καλή ή κακή, στην οποία βρίσκεται. Με αυτό του το διήγημα ο Παπαδιαμάντης δείχνει, μέσα από την ιστορία μιας γυναίκας, πώς οι ζωές πολλών ανθρώπων καταδικάζονται στη δυστυχία εξαιτίας των διαφόρων στερεοτυπικών απόψεων που επικρατούν και ότι πολλές φορές εξαιτίας αυτού η κοινωνία είναι ενάντια στη ζωή, ακόμη κι αν προσπαθεί να δείξει το αντίθετο. Η Φραγκογιαννού φτάνει στην απόλυτη παράνοια και αμαρτία με τη δικαιολογία ότι θα σώσει τα κορίτσια από την αδικία του κόσμου στον οποίο ζουν και με την αίσθηση ότι πιο πολλά κακά παρά καλά προξενούν στις οικογένειες. Πιστεύει ότι θα κάνει καλό στον κόσμο με αυτό τον τρόπο και δεν υπολογίζει τη ζωή των μικρών παιδιών που δολοφονεί. Όσα προαναφέρθηκαν, προφανώς είναι μερικοί από τους λόγους για τους οποίους το διήγημα «Η Φόνισσα» θεωρείται το αριστούργημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- https://www.sansimera.gr
- https://el.wikipedia.org
- http://ebooks.edu.gr
- https://www.kathimerini.gr
- https://www.openbook.gr

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΣΑΣ

ΤΕΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ